

отримання доступу до речей та документів відповідних інтернет провайдерів.

Список використаної літератури:

1. Шепітько В.Ю., Білоус В.В. Роль сучасних інформаційних технологій у встановленні особи злочинця / В.Ю. Шепітько, В.В. Білоус // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/7394/1/Shepitko_Bilous_5_11.pdf.
2. Двойніков О.О. Кримінально-процесуальні особливості встановлення особи, яка вчинила злочин за допомогою Інтернет-сайту / О.О. Двойніков // Актуальні питання розслідування кіберзлочинів. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції. – Х., 2013. – С. 218-222.
3. Струков В.М., Торяник В.В. Актуальні технології протидії розслідуванню мережових кіберзлочинів / В.М. Струков, В.В. Торяник // Актуальні питання розслідування кіберзлочинів. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції. – Х., 2013. – С. 247-249.

Ключові слова: суб'єкт злочину, встановлення злочинця, Інтернет, інформаційні технології, ідентифікація злочинця.

Ключевые слова: субъект преступления, установления преступника, Интернет, информационные технологии, идентификация преступника.

Key words: subject of the crime, the Internet, information technology, offender identification, crime investigation.

ЦЕХАН ДМИТРО МИКОЛАЙОВИЧ

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри криміналістики, кандидат юридичних наук, доцент*

ТЕОРЕТИЧНА МОДЕЛЬ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИННОСТІ У МІСЦЯХ ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ

Аналізуючи відповідні структурні рівні оперативно-розшукової протидії злочинності у місцях позбавлення волі як окремий структурний блок може бути виокремлений теоретичний рівень такої протидії.

Оперативно-розшукову протидію злочинності у місцях позбавлення волі можна визначити як відповідну теоретичну модель у межах якої обґрунтовуються оптимальні форми впливу на пенітенціарну злочинність на конкретному етапі історичного розвитку суспільства, правової системи та держави. У даному випадку як відповідна теоретична модель оперативно-розшукова протидія злочинності у місцях позбавлення волі інтегрує теоретичні напрацювання дослідників щодо цієї проблематики, результати діяльності суб'єктів, уповноважених на формування та затвердження загальнодержавних концепцій та стратегій протидії злочинності та функціонування державних інституцій, які здійснюють таку протидію, результати діяльності уповноважених

суб'єктів щодо розроблення проектів законодавчих та відомчих нормативно-правових актів щодо оперативно-розшукового впливу на пенітенціарну злочинність. При цьому, необхідно відзначити, що вказана теоретична модель характеризується відповідними ознаками:

- *динамічність* – знаходиться у перманентному розвитку, результати якого впливають на рівень пенітенціарної злочинності із позитивним чи негативним результатом. Так, опрацювання практики роботи кримінально-виконавчої системи свідчить, що постійні спроби обґрунтувати у межах цієї моделі, базуючись на досвіді функціонування пенітенціарних систем інших країн, концепції гуманізації функціонування пенітенціарної системи, негативно впливають на структуру та динаміку пенітенціарної злочинності, зокрема через інституційну та психологічну неготовність впровадження та підтримання таких змін пенітенціарною системою, що призводить до виникнення пенітенціарних конфліктів між засудженими та адміністрацією установ виконання покарань, які вирішуються зокрема й на рівні Європейського суду з прав людини. Так, наприклад, рішенням Європейського суду з прав людини у справі «Полторацький проти України» визначено, що особливо гостро суд сприйняв той факт, що заявник, разом з іншими засудженими, двадцять чотири години на добу були зачинені в камерах, у яких був досить обмежений життєвий простір (вікна камер були зачинені таким чином, що природне освітлення не потрапляло, відсутня можливість мати прогулянки і що майже не було можливості зайняти себе якоюсь діяльністю або мати контакт з іншими людьми. В результаті, суд зазначив, що утримання заявника в неприйнятних умовах такого роду становило поведження, що принижує гідність, усупереч статті 3 Конвенції. У справі заявника ситуація ускладнювалась тим фактом, що він утримувався в камері без водопровідного крана та умивальника, а лише з невеликою трубою в стіні поруч з туалетом, коли подача води здійснювалась з коридору. При розгляді суттєвих умов утримання заявника, суд також звернув увагу, що Україна мала серйозні соціально-економічні проблеми і що адміністрація СІЗО працювала в складних економічних умовах і займалася впровадженням нового національного законодавства та відповідних інструкцій. Проте, суд зауважив, що брак коштів не може, в принципі, виправдати умови, які були настільки поганими, що перевищили поріг поведження, яке суперечить ст. 3 Конвенції. Крім того, економічні проблеми України не можуть у будь-якому разі пояснити та виправдати окремі умови утримання, які були визнані неприйнятними у цій справі [1].

- *адаптивність* – вказана теоретична модель із відповідним рівнем інтенсивності адаптується до зовнішніх та внутрішніх факторів і, відповідно, змінює вектор свого розвитку. Так, прагнення України до європейської інтеграції, як відповідний фактор призвело до швидкої адаптації такої моделі до відповідного змістовного вектору розвитку, що яскраво прослідковується у результатах наукових пошуків вчених [док. див.: 2; 3; 4; 5].

– *конкретне цільове призначення* – оптимізація прикладного рівня діяльності державних інституцій щодо протидії пенітенціарній злочинності.

– *ізоморфізм* – високий ступінь схожості чи відповідності між структурою та змістом об'єктів системи, адже, наприклад, результати наукових досліджень, зокрема щодо оптимізації структурно-функціонального забезпечення оперативно-розшукової протидії злочинності у місцях позбавлення волі завжди знаходиться у відповідній системі координат існуючої наразі системи органів та установ виконання кримінальних покарань та системи суб'єктів оперативно-розшукової діяльності.

Крім того, для оперативно-розшукової протидії злочинності у місцях позбавлення волі як теоретичної моделі характерна відповідна система функцій, зокрема:

– *діагностична* – своєчасна діагностика прикладного рівня функціонування системи оперативно-розшукової протидії злочинності у місцях позбавлення волі з метою:

а) оцінки реального стану структури та злочинності у місцях позбавлення волі та визначення факторів, які впливають на такі показники;

б) визначення ефективності реалізації окремих функцій відповідними інститутами, які забезпечують виконання кримінальних покарань та протидію злочинності. Так, за результатами наукових досліджень та узагальнення матеріалів практики, було встановлено неефективність кримінально-виконавчої інспекції та невідповідність її функцій сучасним потребам, у тому числі й щодо поступової пенітенціарного контролю над засудженими у результаті чого створено службу пробації;

в) виявлення законодавчих колізій та непрацюючих норм у галузі кримінального, кримінально-виконавчого та оперативно-розшукового законодавства, які знижують ефективність оперативно-розшукової протидії злочинності у місцях позбавлення волі та розроблення пропозиції із оптимізації правового регулювання цієї діяльності у межах відповідних галузей права.

– *прогностична* – визначення відповідних векторів розвитку пенітенціарної злочинності з урахуванням конкретних соціальних умов та необхідних змін у правовому, структурно-функціональному та тактичному забезпеченні протидії злочинності. Так, наприклад, прийняття низкою країн пострадянського простору (Грузія, Російська Федерація) законодавства, спрямованого на нейтралізацію злочинної діяльності «ворів в законі» було розглянуто як умова, що призведе до ускладнення оперативної обстановки в Україні та місцях позбавлення волі, зокрема [док. див.: 6; 7; 8] та прогнозовано основні напрями необхідної оптимізації відповідних норм та інституцій в Україні;

– *систематизуюча* – інтеграція у теоретичну модель результатів різних галузей наукових знань та прикладної діяльності (наприклад, соціологічних досліджень), побудова відповідних взаємозв'язків між такими елементами та приведення їх у відповідну систему. Так, вказані положення можна продемонструвати на прикладі впровадження окремих законодавчих ініціатив: формування результатів наукових

досліджень у галузі кримінального права та кримінології щодо протидії діяльності «ворів в законі» – розроблення відповідних проектів законодавчих та відомчих нормативно-правових актів – інтеграція та опрацювання таких знань та ініціатив у межах теорії оперативно-розшукової протидії злочинності у місцях позбавлення волі – формування окремих рекомендацій з оптимізації прикладного рівня протидії злочинності у місцях позбавлення волі (правового регулювання, структурно-функціонального забезпечення тощо).

Список використаної літератури:

1. Справа «Вітковський проти України»: Рішення Європейського суду з прав людини у справі за Заявою No 24938/06 від 26.09.2013 р. URL: <http://minjust.gov.ua/file/36908>. (дата звернення: 10.02.2017 р.).
2. Виноградова С.О. Гуманізація системи виконання покарань в умовах євроінтеграційних процесів: дис... канд. юрид. наук.: 12.00.08. Д. 2019. 202 с.
3. Льовочкін В.А. Нормативно-правові та організаційні засади забезпечення реалізації в Україні міжнародних стандартів з прав і свобод засуджених до позбавлення волі: автореф. дис... канд. юрид. наук.: 12.00.08. К.: 2002. 18 с.
4. Марчук А.І. Кримінологічні засади класифікації засуджених до позбавлення волі: дис... канд. юрид. Наук : 12.00.08. О.: 2013. 240 с.
5. Яцишин М.М. Гуманізація кримінально-виконавчого права України. *Юридична Україна*. 2008. № 9. С.100-104.
6. Павленко С.О. Шляхи удосконалення правового регулювання протидії особам, віднесеним до категорії «злочинців у законі» в Україні. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Випуск 6. Т. 3. 2016. С. 73-79.
7. Кваша О.О. Проблеми внесення поняття «злочинців у законі» до Кримінального кодексу України. *Правова держава*. Випуск 26. С. 366-376.
8. Калиновський О.В., Ремський В.В. Вплив «злочинців у законі» на криміногенну ситуацію в Україні: *Боротьба з організованою злочинністю та корупцією (теорія і практика)*. 2011. № 24. С. 46-51.

Ключові слова: оперативно-розшукова діяльність, пенітенціарна злочинність, протидія, модель.

Ключевые слова: оперативно-розыскная деятельность, пенитенциарная преступность, противодействие, модель.

Key words: operative-search activity, penitentiary crime, counteraction, model.